

O falešné filantropii

(úryvek z díla Zákon)

FRÉDÉRIC BASTIAT (1850)

Zákon se zvrhl v nástroj okrádání, místo zaby zločinnosti zabraňoval!... Na tomto místě by snad bylo záhodno vysvětlit, co míním slovem okrádání.

Nepoužívám to slovo tak, jak bývá často používáno, tedy v nějakém vágním, neurčitém, přibližném či metaforickém smyslu. Požívám jej jako vědecký pojem – jako vyjádření pojmu opačného k pojmu vlastnictví. Jestliže je část bohatství převedena z osoby, která jej vlastní – bez jejího souhlasu a bez náhrady, ať již silou nebo podvodem – na jinou osobu, které nepatří, pak tvrdím, že je porušeno vlastnické právo, a že jde tudíž o okrádání. Tvrdím, že to je přesně to, co by zákon měl vždy a všude potlačovat. Jestliže sám zákon páchá to, co by měl potlačovat, pak tvrdím, že se tím o nic méně nedopouští okrádání, ba dokonce způsobem ze společenského hlediska ještě horším. V tomto případě totiž odpovědnost za okrádání nenese osoba, která z něj má prospěch, nýbrž zákon, zákonodárce a sama společnost, a právě v tom tkví politické nebezpečí celé věci.

Mrzí mě, že to slovo zní tak urážlivě. Marně jsem se snažil nalézt jiný výraz, jelikož bych nikdy – a zvláště nyní – nechtěl vnášet do našich sporů popuzující výrazy. Věřte mi nebo ne, prohlašuji, že nemám útočit na ničí úmysly či morálku. To, nač útočím, je *myšlenka*, která je podle mě mylná, *systém*, který mi připadá nespravedlivý a natolik odosobnělý, že na něm někdy vyděláváme, aniž chceme, a jindy na něj doplácíme, aniž známe příčinu svých potíží. Nezpochybňuji upřímnost těch, kteří obhajují protekcionismus, socialismus nebo dokonce komunismus, které ostatně představují jen tři vývojová stádia téže rostliny. Můžeme pouze říci, že v protekcionistickém a komunistickém systému je legální okrádání viditelnější – v prvním z toho důvodu, že se na něm podílejí jen vybrané skupiny*, a v druhém proto, že se děje všude. Z toho plyne, že z uvedených tří systémů je socialismus nejméně zřetelné stádium vývoje, a je tedy prosazován s nejlepšími úmysly.

Pro nás ale není podstatné, zda jsou

úmysly těchto osob dobré či špatné, protože, jak již víme, jeden z kořenů legálního okrádání spočívá ve falešné filantropii.

Na základě toho se nyní podívejme na to, v čem spočívá, odkud se bere a kam vede tato oblíbená snaha dosahovat obecného blaha skrze všeobecné okrádání.

Socialisté tvrdí: Jelikož zákon zajišťuje spravedlnost, proč by též nemohl zajišťovat práci, vzdělávání a náboženství?

Proč NE? Protože nelze shora řídit práci, vzdělání a náboženství, a zároveň zachovat spravedlnost.

Nezapomínejme, že zákon znamená donucení, a tudíž zákon nemůže být legitimní, pokud jde nad rámec legitimního použití síly.

Pokud zákon spolu se státní mocí drží člověka v mezích spravedlnosti, pak ho omezují pouze v čistě negativním smyslu. Nechtějí po něm nic než to, aby neškodil ostatním. Neútočí ani na jeho osobu, ani

na svobodu, ani na majetek. Chrání pouze osobu, svobodu a majetek druhých lidí. Jejich charakter je pouze obranný – brání práva všech stejným způsobem. Neškodnost takového pojetí zákona a moci je evidentní, užitečnost zřejmá a legitimnost nespochybnitelná.

Jeden můj přítel jednou poznamenal, že tvrzení, že *účelem zákona je, aby vládla spravedlnost*, není přísně vzato přesné. Mělo by se spíše říkat: *účelem zákona je zabránit, aby vládla nespravedlnost*. Ve skutečnosti totiž spravedlnost narozdíl od nespravedlnosti neexistuje sama o sobě. Spravedlnost vyplývá z absence nespravedlnosti.

Když ale zákon – prostřednictvím svého nezbytného pomocníka, státní moci – nutí lidi k určitému způsobu práce, k nějaké metodě nebo oboru vzdělávání, k určité víře nebo vyznání, pak přestává být nega-

(Pokračování na str. 2)

O smyslu ruské snahy o liberalizaci

MARIAN L. TUPY

Představitelé čtyř bývalých sovětských republik podepsali regionální dohodu o volném obchodu, která je volnou variací na Evropské sdružení volného obchodu (EFTA) a jeho severoamerickou sestřenicí NAFTA. V případě, že tato dohoda uspěje, zvýší se objem obchodu, což pozvedne ekonomiku.

Mnoho kritiků tuto ruskou iniciativu – dohodnutou v říjnu 2003 v Jaltě – napadlo jako pokus o znovu-vybudování komunistického impéria. Ve skutečnosti je ale Společný ekonomický prostor (CES – Common Economic Space) skutečnou zónou volného obchodu.

CES, který zahrnuje i Ukrajinu, Kazachstán a Bělorusko, vzniká souběžně s největší národnostní integrací v evropské historii: V květnu 2004 se osm zemí býva-

lého východního bloku stane členskými zeměmi Evropské unie. Bohužel ani velké nadšení evropských elit ze společného sdružování nemůže zakrýt hořkost, která poznamenala celé vyjednávání o rozšíření. Stejně tak nelze ignorovat poměr sil v EU, který pro nové členy může znamenat podřízenou roli vůči velkým členským zemím.

Nepříliš atraktivní podmínky, s nimiž nováčky přistupují k EU, poukazují na taktické chyby, kterých se dopustili politické reprezentace zemí střední a východní Evropy. Tím, že deklarovaly členství v EU jako nespochybnitelnou součást svých zahraničních politik, se tyto státy zavázaly ke vstupu za jakýchkoliv podmínek. Jinými slovy, Evropská unie měla jen minimální motivaci přizpůsobit se potřebám kandidátských zemí.

(Pokračování na str. 4)

O falešné...

(Pokračování ze str. 1)

tivním konceptem a obsahuje pozitivně definovaný vliv na člověka. Vlastní vůli a iniciativu lidí nahrazuje vůli a iniciativou zákonodárce. Když toto nastane, lidé již nemusí přemýšlet, porovnávat a odhadovat budoucí vývoj. Zákon toto vše udělá za ně. Rozum se stane zbytečnou vlastností. Lidé přestávají být lidmi – ztrácejí svou osobnost, svou svobodu a svůj majetek.

Zkuste si představit nějakou státní mocí nařízenou formu práce, která by neznamenal pošlapání svobody, či nějaký státní mocí nařízený přesun bohatství, který by neznamenal porušení vlastnických práv. Jestliže si nic takového představit nedokážete, pak přece musíte uznat, že zákon nemůže nastolit práci a průmysl, aniž by nastolil nespravedlnost.

Když se publicista dívá na společnost z tepla své pracovny, zarazí ho obrovská nerovnost, kterou spatří. Nařká nad strádáním, které je osudem tolika našich bližních, strádáním, které se v kontrastu s přepychem a bohatstvím jeví o to smutnější.

Možná by si měl položit otázku, zda taková sociální situace není způsobena na jedné straně starým způsobem okrádání, tedy dobytčností, a na druhé straně novým typem okrádání, k němuž dochází prostřednictvím zákona. Měl by se ptát, zda by k nastolení co největšího pokroku a co největší rovnosti v souladu s osobní odpovědností, danou lidem od Boha jako spravedlivá odměna za jejich správné a špatné skutky, nestačilo – pokud všichni lidé usilují o blahobyt a zvyšování životní úrovně – aby vládla spravedlnost.

Jenže s tímto on se nespokojí. Bude vymýšlet všelijaké projekty a všelijaká uspořádání, a psát je do zákonů či do utopických knih. Chce léčit neduh tím, že udržuje a posiluje zdroj náказы.

Spravedlnost, jak jsme ukázali, je založena na principu negace. Může tedy jakékoli z těch socialistických zákonných opatření neobsahovat princip okrádání?

Říkáte: „Jsou tu lidé, kteří žijí v nouzi“ – a obrátíte se o pomoc k zákonu. Zákon ale není prsem, který se sám plní mlékem. Mléčné žlázy zákona nejsou ani napájeny z nějakého zdroje stojícího mimo společnost. Vše, co z veřejné pokladny jeden občan nebo jedna sociální skupina bere, tam jiní občané nebo jiné sociální skupiny byli přinuceni odvést. Kdyby každý získal ze státní pokladny přesně stejnou částku, jakou do ní vložil, pak je pravdou, že by zákon nikoho neokrádal. Takový postup ale lidem bez peněz nic nepřináší, nezajišťuje

rovnost příjmů. Zákon nemůže být nástrojem vyrovnání příjmů, pokud nebude jedněm brát a druhým dávat – pak se ovšem stává nástrojem legálního okrádání. Když se v tomto světle podíváme na ochranná cla, podpůrné dotace, právo na přiměřený zisk, právo na práci, právo na sociální dávky, právo na vzdělání, progresivní daně, bezúročné půjčky a dílny pro nezaměstnané, pak vidíme, že tyto programy jsou vždy založené na legálním okrádání, na institucionalizované nespravedlnosti.

Říkáte: „Existují lidé, kterým se nedostává vzdělání“, a hledáte pomoc u zákona. Zákon sám ale není pochodní, která by sama od sebe osvětlovala všechny duchovní temnoty. Zákon slouží celé společnosti, v níž někteří lidé mají znalosti, a jiní nemají, kde se někteří potřebují učit, a jiní mohou vyučovat. Ve věci vzdělávání má zákon jen dvě alternativy: buď umožní, aby takové transakce svobodně probíhaly mezi těmi, kdo vzdělání potřebují a kdo jej nabízejí, anebo jedná násilně tak, že jedněm peníze vezme, a zaplatí jimi najaté učitele, aby druzí měli vzdělání zadarmo. Ovšem v tomto druhém případě se zákon dopouští legálního okrádání a pošlapává svobodu a vlastnictví.

Říkáte: „Existují lidé, kterým se nedostává morálky a víry“ – a berete si na pomoc zákon. Ale zákon se rovná donucení, a nemusím snad ani říkat, že snaha použít sílu ve věcech morálky a víry je násilná a pošetílá.

Zdalo by se, že socialisté, jakkoliv jsou sami se sebou spokojeni, nemohou toto obhlavné legální okrádání, které z těchto systémů a snah plyne, nevidět. Co však socialisté dělají? Chyťte toto legální okrádání maskují před ostatními – i před vlastními lidmi – pěknými jmény jako bratrství, solidarita, plánování či sdružování. Protože my chceme od zákona tak málo – jen spravedlnost -, socialisté z toho vyvodí, že jsme proti bratrství, solidaritě, organizování a sdružování. Socialisté nás označí nálepkou *individualisté*.

My ale nejsme proti přirozenému plánování a organizování. Zavrhneme pouze vynucené plánování a organizování.

Nemáme nic proti přirozenému sdružování, jen nechceme, aby nás někdo ke sdružování nutil.

Nejsme proti spontánnímu bratrství, ale proti zákonem nařízenému bratrství.

Nejsme proti přirozené solidaritě. Zavrhneme ale *umělou* solidaritu, která pouze zbavuje lidi osobní odpovědnosti.

Socialismus podobně jako staré teorie, z nichž vyrůstá, zaměňuje pojmy vláda a společnost. V důsledku toho vždy, když nechceme, aby nějakou věc dělala vláda, socialisté z toho vyvozují, že si nepřejeme

uskutečnění té věci jako takové. Jsme-li proti státnímu školství, socialisté budou tvrdit, že jsme proti vzdělávání obecně. Jsme-li proti státnímu náboženství, socialisté budou tvrdit, že jsme proti náboženství vůbec. Protestujeme-li proti státem vynucené rovnosti, vystupujeme prý proti každé rovnosti – a výčet by mohl pokračovat. Je to, jako by nás socialisté obviňovali, že nechceme dát lidem jídlo, jen proto, že jsme proti státem řízenému pěstování obilí.

Jak to, že se v politice usídlila tato podivná představa, že zákon může zaříditi něco, k čemu není povolán: dobro, bohatství, vědecký pokrok, náboženství?

Dnešní autoři, zejména ti ze socialistické myšlenkové školy, zakládají své rozličné teorie na jedné společné hypotéze, založené na té nejbizarnější a nejdomyšlivější představě, jaká se kdy v lidské mysli zrodila.

Rozdělují lidstvo na dvě části. Jednu skupinu tvoří všichni lidé kromě jednoho, druhou a nejdůležitější skupinu pak tvoří autor sám.

Ve skutečnosti tyto publicisté vycházejí z předpokladu, že lidé sami od sebe nemají žádné motivace ani jakoukoliv schopnost rozhodovat. Pokládají člověka za neživou hmotu, pasivní částice, nehybné atomy, nebo přinejlepším za druh vegetace bez zájmu o vlastní existenci. Mají za to, že lidi lze tvarovat – vůli a rukou jiného člověka – do nekonečného množství forem, více či méně souměrných, uměleckých a dokonalých.

Takový myslitel neváhá stavět sám sebe – jakožto proroka, organizátora, učitele a zakladatele – do role takového formujícího činitele, univerzálního hybatele, jehož vznešeným posláním je sjednotit tyto zbloudilé částice – lidi – do podoby společnosti.

Z toho pak jasně vidíme, že jako zahradník zasílňuje podle své libovůle keře a stromy do tvaru pyramid, kostek, váz, vějířů a dalších tvarů, tak socialisté v zájmu své chiméry tvarují nebohé lidstvo do center, skupin a podskupin, buněk, pracovních dílen, pracovních skupin a dalších útvarů.

A tak jako zahradník potřebuje k zastřihávání stromů sekery, pily, srpy a nůžky, socialisté musejí k tvarování lidských bytostí používat donucovací sílu, kterou najdou jedině v zákonech. Proto vymysleli celní zákony, daňové zákony, zákony o podporách a zákony o školství.

Socialisté se na lidi dívají jako na surový materiál, který je třeba vytvarovat do sociálních kombinací. Pokud si náhodou nejsou jisti úspěchem svých kombinací, žádají alespoň kousek lidstva jako pokusný materiál. Myšlenka, že by se měly vyzkoušet všechny systémy, je mezi nimi velmi populární. Jeden socialista vážně požadoval,

aby mu ústavodárné shromáždění poskytl malý okres se všemi obyvateli, kde by své pokusy prováděl.

Je to, jako když vynálezce nejprve zkouší malý model, než sestaví stroj v plné velikosti. Je to, jako když chemik obětuje část chemikálií a zemědělec zkazí část osiva a půdy, když zkoušejí nové nápady.

Jenže mezi zahradníkem a jeho stromy je podstatný rozdíl, stejně jako mezi vynálezcem a jeho strojem, chemikem a jeho prvky, zemědělcem a jeho zrním! Socialisty se upřímně domnívá, že stejný rozdíl je mezi ním a lidstvem!

Není divu, že autoři devatenáctého století se dívají na společnost jako na umělý výtvor geniality politika-zákonodárce.

Tato představa se zahnízdila v hlavách všech myslitelů a slavných spisovatelů této země jako produkt klasického vzdělání.

Všichni nahlížejí na vztah mezi lidmi a zákonodárci jako vztah mezi hrnčičem a jeho jilem.

Navíc, i když se socialisté uvolí připustit, že lidé mají v srdci zakódovanou vůli samostatně jednat – a že lidský rozum obsa-

huje princip schopnosti volby, pak považují tyto Bohem dané schopnosti za neblahé a domnívají se, že tyto dva motory ženou lidi do nevyhnutelné záhuby. Předpokládají, že kdyby se popustila uzda těmto sklonům v oblasti náboženství, skončilo by lidstvo v ateismu, v oblasti školství, dospělo by k nevědomosti, a v oblasti výroby a směny, zahynulo by v chudobě.

Podle těchto autorů je jediným štěstím, že existuje několik lidí, kteří se nazývají zákonodárci a politici, kteří mají shůry nadání směřovat k pravému opaku, a to nejen pro sebe, ale i pro všechny ostatní.

Zatímco lidstvo směřuje ke zlu, oni prahnou po dobru; zatímco lidstvo kráčí směrem k temnotě, oni jdou za světlem; zatímco lidstvo se utápí v neřestech, oni si libují v čistotě. Na základě toho se pak dožadují státní moci, aby mohli svým správným myšlením nahradit myšlení lidského pokolení.

Stačí náhodně otevřít libovolnou knihu o filosofii, politice či historii, a uvidíme, jak hluboko je tato představa (která vyvstala z klasického studia a zplodila socialismus) v naší zemi zakořeněná – myšlenka, že lid-

stvo je pouhá neživá hmota, která získává život, uspořádání, morálku a prosperitu z moci státu, že lidstvo směřuje k úpadku a z této cesty je vytahováno jen magickou rukou zákonodárce. Klasické konvenční myšlení všude hlásá, že nad pasivní společností bdí tajemná moc zvaná **zákon** či **zákonodárce**, případně označovaná mlhavějším a pohodlnějším výrazem **oni** – oni zavedli, zavedlo se, bylo zavedeno. Tato moc je prý hybnou silou pro lidstvo, jež oživuje, obohacuje a mravně pozvedá.

Frédéric Bastiat (1801-1850) byl francouzský ekonom a politik. Z francouzského originálu přeložili Veronika Machová a Petr Mach. Originální text byl použit z www.bastiat.org. Tato část Bastiatova díla Zákon navazuje na úryvek publikovaný v čísle LF leden 2003.

*) Pokud by zvláštní privilegium vlády, ochrana proti konkurenci (monopol), bylo uděleno jen jedné skupině ve Francii, např. kovodělníkům, šlo by o natolik evidentní legální okrádání, že by nemohlo trvat dlouho. Všechna chráněná odvětví tudíž nacházejí společnou řeč. Dokonce se organizují tak, aby to vypadalo, že reprezentují všechny pracující. Instinktivně cítí, že legální okrádání nebude tolik vidět, když se stane všeobecným principem.

Výroky měsíce

Hlubší integraci proti svobodnému obchodu

„Nebo se snad chceme ocitnout na vratkém kolbišti globalizace zdivočelých nadnárodních ekonomických korporací? Jsem přesvědčen, že nikoli. Ostatně, evropská integrace je demokratickou a sociálně citlivou reakcí právě na postupující globalizaci. ... [Kéž] se oblaka nad bruselským nebem rozplynou a nad Evropou se opět vyjasní.“ [Lidové noviny 15.12.03] Takto premiér **Vladimír Špidla** po nedohodě nad evropskou ústavou obhajoval, proč by ČR měla být spolu s Francií a Německem součástí tvrdého jádra EU, kde by se na základě většinového hlasování určovaly daně, pracovní legislativa či zahraniční politika.

Když neomezíte soukromé vlastnictví, nedostanete dotace

„Do stadia udělování pokut jsme ještě nedospěli. Pokud ale parlament zákon o Natuře 2000 nepřijme, tak nejdříve pozastavíme čerpání peněz z různých fondů,“ uvedla komisařka EU pro životní prostředí **Margot Wallströmová** [Lidové noviny 29.12.2003]. Návrh příslušného zákona byl odmítnut v prvním čtení, když pro hlasovalo 80 ze 161 přítomných. Proti návrhu hlasovalo 42 poslanců ODS, 9 ČSSD, 5 KSČM, 2 KDU-ČSL a 0 US-DEU. Co zákon znamená? Je-li váš pozemek zařazen do sítě „přírodních stanovišť v zájmu Evropských společenství“ (o nichž v konečné instanci rozhoduje Rada ministrů EU) rovná se to de facto vyvlastnění, protože na takovém pozemku nemůžete prakticky nijak podnikat ani žít. Má se jednat o stovky sídlišť ptáků a rostlin o celkové rozloze tisíců km². Na daném území je zakázáno např. „poškození míst rozmnožování, pelichání a přezimování ptáků,“ což prakticky znamená zákaz jakékoliv lidské zemědělské, rekreační či průmyslové činnosti. Celkové náklady na státní rozpočet (nové agentury, monitoring ptactva...) mají v letech 2004-2007 podle návrhu zákona dosáhnout 5 mld. Kč. Podle Evropské komise jen

2 ze současných 15 členských zemí mají kompletní klasifikaci „přírodních stanovišť v zájmu EU“ podle požadavků příslušných směrnic.

Ocenění má patřit nám, aktivistům, věda je na nic

„Nobelova cena za ekonomii by mohla být přetřansformována na Nobelovu cenu za udržitelný rozvoj,“ uvedli v dopise adresovaném Nobelovu výboru mezi jinými pánové **Dalaj Láma**, duchovní představitel tibetského lámajismu, a **Bedřich Moldán**, poradce ministra životního prostředí, který za Českou republiku vyjednal smutnou kapitolu „Životní prostředí“ v jednání o přistoupení do EU a v Topolánkově ODS je stínovým ministrem životního prostředí. Podle autorů dopisu by se neměly oceňovat vědecké objevy v ekonomii, ale spíše ekologický aktivismus. Vhodnými kandidáty na cenu by prý byli ekologička Brundtlandová, organizace Greenpeace nebo Římský klub. [www.sustainable-prize.net]

Stát nařizuje i zakazuje zvýšení cen současně

„Návrh nebyl akceptovatelný z důvodu příliš vysokých cen za měsíční paušály,“ komentoval předseda ČTÚ, státního úřadu na regulaci cen v oblasti telekomunikací, **David Stádník** žádost Telecomu na úpravu ceny za poskytované služby. Jak uvedl mluvčí Telecomu, „O zvýšení cen jsme museli požádat, protože nás k tomu tlačí Úřad na ochranu hospodářské soutěže,“ který „zkoumá, zda operátor nezneužil dominantního postavení, když u většiny svých programů nabízí i volné minuty na volání zdarma.“ [Lidové noviny 31.12.2003] Podle teorie, která stojí za vznikem obou úřadů, trh selhává, a proto je třeba nařizovat nebo zakazovat zvyšování nebo snižování cen, ke kterému se subjekty na trhu rozhodnou. Co bude firma dělat až vznikne třetí úřad, který zakáže držet ceny na nezměněné úrovni?

O smyslu...

(Pokračování ze str. 1)

Mnohem lepší pro tyto státy by bývalo bylo maximálně využít Středoevropské iniciativy volného obchodu k liberalizaci obchodních vztahů v rámci regionu a vytvořit tak lukrativní trhy pro firmy ze západní Evropy. Kdyby kandidátské země vyjednávaly z pozice této síly, měly v budoucnosti šanci uzavřít dohodu o volném obchodu s Evropskou unií.

Je ironií, že v době, kdy se teoretické i praktické argumenty pro ekonomickou svobodu staly tak přesvědčivé, že i evropská levice nyní uznává svobodný obchod jako cestu k pomoci chudým obyvatelům po celém světě, zůstává jednostranná liberalizace obtížná jako vždy. Místo jednostranné liberalizace se státy po celém světě stále spoléhají na politickou sílu při vyjednávání o volném obchodu.

Ruští diplomaté jsou mistři tzv. „realpolitik“ a každý realista si uvědomuje důležitost vyjednávání z pozice síly. Proto CES není alternativou případné ekonomické integraci s EU, ale jejím zjevným nástupním

můstkem. V případě úspěchu se Rusům podaří ustavit zónu volného obchodu se značnou ekonomickou silou a potenciálem. To umožní bývalým sovětským republikám vyjednat s Evropany i Američany z vyrovnanějších pozic.

CES je součástí širší aktivity. Ad hoc aliance nazvaná „Skupina 21“ se zrodila při jednání Světové obchodní organizace v mexickém Cancúnu. Tyto rozvojové státy pochopily, že společně mohou dosáhnout příznivějších podmínek při obchodní liberalizaci. Měly pravdu a mýlily se současně. Měly pravdu v tom, že budou-li držet spolu, mohou požadovat, aby rozvinuté státy zrušily své protekcionistické zemědělské politiky, které jsou nemorální a ničící chu-

dě státy především. Mýlily se v tom, když si myslely, že „bohaté“ státy to udělají bez toho, aby dostaly protihodnotu.

Obchodní společenství jsou proto dvojsečné zbraně. Zapojené státy mohou snížit obchodní bariéry, ale jen když jsou samy oddány principům volného obchodu. Jinak se globální liberalizace dostane do slepé uličky. Skupina 21 je tím druhým případem. Totéž, se díky bohu, nedá říci o Rusku. Prezident Putin a jeho kabinet mají silnou vůli liberalizovat obchod. Pod jejich vedením, se může CES stát motorem globálního ekonomického pokroku.

Marian L. Tupy je ředitelem Project on Global Economic Liberty při Cato Institute ve Washingtonu. Přeložil Tomáš Jirsa.

Studujete VŠE? zapište si MTP419 „Evropská měnová integrace“

Celoškolky volně volitelný (2 kred.) přednáší od příštího semestru **Petr Mach, PhD.**
 ...Měnová integrace a desintegrace v historii / Teorie optimální měnové oblasti / dělení výnosu z emise peněz v eurozóně / problémy „Paktu stability“ / Přínosy a náklady zavedení eura...
více na www.petrmach.cz

PŘEDPLATNÉ

**ZAUJAL VÁS ČASOPIS
LAISSEZ FAIRE?**

**PŘEDPLAŤTE SI
JEJ ZA 100 KČ**

Předplatné zahrnuje
zasílání deseti čísel LF ročně každý
měsíc kromě července a srpna.

Kontaktujte Petra Macha:

Tel.: 603 228 753 • Email: machpetr@iol.cz

Úsilí časopisu Laissez Faire, který s omezenými soukromými zdroji pravdivě informuje o evropské integraci a bojuje s vládní propagandou za vstup do EU financovanou z peněz daňových poplatníků, má moji velkou podporu. John Laughland,

autor knihy *Znečištěný pramen: nedemokratické počátky Evropské ideje*

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz/lf. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597